

Н. П. Юрчук,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики,

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Natalia Yurchuk,

*Candidate of Economic Sciences, Assistant Professor, Associate Professor of Economic
Cybernetics Department,*

Vinnitsia National Agrarian University, Vinnitsia

THE TECHNIQUE OF INFORMATION SUPPORT FORMATION OF AUTOMATED ACCOUNT AND AUDIT INFORMATION SYSTEMS IN AGRARIAN ENTERPRISES

Досліджено сутність та уточнено з позицій системного підходу визначення поняття інформаційного забезпечення автоматизованих інформаційних систем обліку. Визначено структуру та завдання інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці. На основі проведеного дослідження виділено основні функції інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці. Сформовано вимоги до інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці автоматизованої інформаційної системи обліку з урахуванням інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів. Підкреслено, що формування ефективного інформаційного забезпечення підсистеми обліку праці та її оплати передбачає використання сучасних інформаційних технологій.

Розроблено концептуальну модель інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці у комп'ютерній системі обліку.

Запропоновано уточнену методу формування інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці аграрних підприємств у комп'ютерному середовищі відповідно до рівнів управління, яка відображає його завдання, функції, складові і порядок формування інформаційної бази, що уможлиблює точність, повноту і правильність відповідних управлінських рішень, чіткість постановки завдань виконавцям, дієвість контролю і досягнення ефективності господарської діяльності підприємства.

It is explored the nature and refined from the positions of the system approach definition of information support concept of the automated account information systems. The structure and tasks of the information security subsystem account wages are defined. On the basis of the study we presented the basic functions of the information security subsystem of account wages . It is formed the requirements for information security subsystems for accounting of remuneration of the automated information system of accounting with the accounting information needs of external and internal users. We emphasized that the formation of an effective information security subsystems for accounting of labour and its payment involves the use of modern information technologies.

It is developed a conceptual model of the information security subsystem account wages in the computer accounting system.

We proposed the revised methodology for the formation of the information security subsystem account wages of agricultural enterprises in the computer environment in accordance to the levels of control which reflects its objectives, functions, components and the formation of an information base that provides the accuracy, completeness and correctness of relevant administrative decisions, the clarity of objectives to the performers, the effectiveness of the control and the achievement of economic efficiency of the enterprise.

Ключові слова: *інформаційне забезпечення, автоматизована інформаційна система обліку, автоматизація обліку, підсистема обліку оплати праці, інформаційні системи і технології, модель.*

Keywords: *information software, automated system of accounting, automation of accounting and billing subsystem of remuneration, information systems and technology, model.*

Постановка проблеми. В умовах функціонування цифрової економіки, при наявності різноманітних форм, способів і методів господарювання, невизначеності зовнішнього середовища зростання конкурентоспроможності підприємств залежить від

ефективності прийнятих управлінських рішень. Розробка і вибір оптимального управлінського рішення можливі при наявності якісного інформаційного наповнення процесу управління, провідна роль у формуванні якого належить бухгалтерському обліку.

На підприємствах для розробки стратегічних планів розвитку, прийняття ефективних управлінських рішень в процесі їх виконання, підвищення конкурентоспроможності особливо важливе значення має інформаційне забезпечення (ІЗ) обліку.

Призначення ІЗ полягає у своєчасному формуванні і видачі достовірної інформації для потреб управління, тому актуальним є дослідження концептуальних питань побудови інформаційного забезпечення обліку праці та її оплати: визначення ІЗ, мета, завдання, функції, принципи побудови і структура.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми інформаційного забезпечення досліджувались у наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, як Балабанова Л., Алачова Т. [2], Босак І.П., Палига Є.М. [3], Череп А.В. [4], Клименко О.В. [5], Калюжний Р., Цимбалюк В. [6], Терещенко Л.О., Матвієнко-Зубенко І.І. [7], Чернов В.А. [8], Чумаченко М.Г. [9], Литвиненко Я.В. [13], Писаревська Т. А. [14], Івахненков С. В. [15], Пархоменко О. В. [16] та інші. На основі проведеного дослідження наукових праць вчених-економістів і методичних розробок фахівців з інформаційних технологій, можна зробити висновок, що розглядалися здебільшого такі проблеми, як обґрунтування вимог та формування рекомендацій з організації системи обліку, порядку побудови ІЗ, вибору програмного забезпечення для комп'ютерних систем обліку. В той же час, майже не досліджені питання формування конкретної структури і моделі інформаційного забезпечення, які б враховували специфічні потреби підприємства, пов'язані з його галузевою приналежністю.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей інформаційного забезпечення обліку в умовах комп'ютерної обробки інформації, визначення вимог та розробка моделі інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці автоматизованої інформаційної системи обліку аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Науковці з теорії інформації і фахівці в галузі інформаційних технологій поняття інформаційного забезпечення визначають як сукупність методів і засобів, які забезпечують функціонування інформаційних процесів, єдину систему класифікації та кодування техніко-економічної інформації, уніфікованої системи документації, що певним чином організовані та описані за допомогою технічних засобів, які застосовуються для обслуговування користувачів різної відомчої належності [1].

В різних наукових джерелах наводиться визначення поняття «інформаційне забезпечення» (табл. 1).

Таблиця 1.

Визначення «інформаційне забезпечення» в працях вітчизняних і зарубіжних науковців

Автори	Визначення
--------	------------

Балабанова Л., Алачова Т. [2]	Інформаційне забезпечення це сукупність дій з надання необхідної для управлінської діяльності інформації в зазначене місце на основі певних процедур із заданою періодичністю
Босак І.П., Палига Є.М. [3], Череп А.В. [4]	Інформаційне забезпечення – наявність інформації, необхідної для управління економічними процесами, що міститься у базах даних інформаційних систем. Інформаційні системи в свою чергу – це системи зберігання, обробки, перетворення, передачі й оновлення інформації з використанням комп'ютерної та іншої техніки.
Клименко О.В. [5]	Інформаційне забезпечення це сукупність розроблених і реалізованих проектних рішень щодо складу, форми подання і організації інформації, що знаходиться в ній.
Калюжний Р., Цимбалюк В. [6]	Інформаційне забезпечення це поєднання усієї інформації, що використовується, специфічних засобів і методів її опрацювання, а також діяльність фахівців щодо ефективного використання даних, відомостей, знань в організації управління конкретною системою
Терещенко Л.О., Матвієнко-Зубенко І.І. [7]	Інформаційне забезпечення – важливий елемент автоматизованих інформаційних систем обліку, призначених для відображення інформації, що характеризує стан керованого об'єкта і є основою для прийняття управлінських рішень
Чернов В.А. [8]	Інформаційне забезпечення – це процес задоволення потреб конкретних користувачів в інформації, заснованої на застосуванні спеціальних методів і засобів її одержання, обробки, нагромадження і видачі в зручному для використання виді
Чумаченко М.Г. [9]	Інформаційне забезпечення трактує – процес забезпечення інформацією та сукупність документів за різними формами, за якими розкривається сутність кожного процесу діяльності.

На основі проведеного дослідження наукових джерел щодо визначення поняття «інформаційне забезпечення» сформулюємо визначення інформаційного забезпечення підсистеми обліку виплат працівникам.

Поняття інформаційного забезпечення підсистеми обліку праці та її оплати з позицій системного підходу включає три аспекти, що доповнюють один одного:

– сукупність даних і знань, отриманих від внутрішніх і зовнішніх джерел надходження (комплексом взаємопов'язаних методів і заходів), що систематизовані, збережені і призначені для задоволення інформаційних потреб користувачів;

– система технічних засобів та програмного забезпечення, інформаційних технологій, методичних інструктивних матеріалів, систем класифікації та кодування, взаємодія яких реалізує єдину технологію ефективного перетворення (збір, реєстрація, передача, зберігання, опрацювання і представлення) інформації відповідно до потреб управління;

– складова інформаційної системи управління підприємством.

Інформаційне забезпечення підсистеми обліку праці та її оплати включає:

– інформаційні ресурси – це упорядкована сукупність інформації щодо обліку праці та її оплати, яка забезпечує систему управління відповідною кількістю даних, відомостей, знань для прийняття управлінських рішень;

– інформаційне технологічне забезпечення – технічні, програмні, організаційні засоби обробки, зберігання та поширення інформації, призначені для обробки запитів користувачів;

– інформаційно-аналітична робота – діяльність фахівців, що спрямована на організацію збирання, реєстрації, передавання та аналізу інформаційного потоку про зовнішні та внутрішні фактори функціонування підсистеми обліку праці та її оплати.

Інформаційне забезпечення підсистеми обліку оплати праці включає сукупність інформаційних потоків підприємства, пов'язаних з даною ділянкою обліку, класифікаційний опис всіх даних та програмні модулі їх обробки.

На основі проведеного дослідження наукових джерел визначимо сукупність завдань інформаційного забезпечення обліку оплати праці:

– забезпечення керівництва підприємства інформацією про загальний стан обліку праці та її оплати;

– забезпечення інформацією про стан обліку праці та її оплати по структурним підрозділам аграрного підприємства;

– здійснення контролю за станом розрахунків з обліку праці та її оплати;

– нагромадження відповідної інформації витрати на оплату праці у визначеному розрізі і виявлення загальних тенденцій;

– здійснення функцій планування розрахунків з оплати праці як окремими структурним підрозділам, так і по підприємству у цілому;

– здійснення оперативного обліку розрахунків з оплати праці з окремими працівниками, із структурними підрозділами;

– забезпечення достовірною інформацією бухгалтерський апарат підприємства;

– формування достовірної фінансової звітності для зовнішніх користувачів;

– визначення податкової бази для обчислення всіх податків відповідно до діючого законодавства;

– надання відповідної податкової інформації у формі звітів керівництву й зацікавленим зовнішнім користувачам (фіскальним органам, кредитним організаціям і ін.).

На основі проведеного дослідження можна виділити такі основні функції інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці:

– облікова – безперервне формування інформаційної бази бухгалтерського обліку на основі даних про облік праці та її оплати за виділеними об'єктами обліку;

– аналітична – проведення економічного аналізу стану обліку праці та її оплати на основі первинних облікових та аналітичних даних із використанням математичних методів і сучасних інформаційних технологій;

– інформаційна – забезпечення достовірною і достатньою інформацією з обліку праці та її оплати всіх рівнів системи управління сільськогосподарським підприємством, відповідно до їх завдань, функцій, повноважень, для формування і вибору оптимального варіанту управлінського рішення;

– інтеграційна – систематизація та узгодження інформаційних масивів, необхідних для виконання комплексів завдань з обліку праці та її оплати на різних рівнях системи управління сільськогосподарським підприємством.

Функції інформаційного забезпечення розкривають його призначення і роль у системі управління виробництвом і сприяють удосконалюванню процесу розробки і реалізації управлінських рішень, а отже, виконанню управлінських функцій підприємства в цілому.

Розробка ІЗ обліку оплати праці полягає у формуванні системи інформаційних технологій, програмних і технічних засобів для:

– організації безперервного процесу збирання, опрацювання, зберігання, пошуку і своєчасної передачі достовірної інформації щодо обліку праці та її оплати на всі рівні управління;

– забезпечення високої надійності та вірогідності інформації відповідно до встановлених вимог щодо збирання й опрацювання на кожному рівні управління.

Зміст інформації, порядок її обробки, формування, передачі визначається галузевою належністю підприємства, його організаційною структурою, специфікою технологічних процесів.

Складність розгляду обліку оплати праці аграрних підприємств пов'язана з наявністю множини взаємопов'язаних та взаємозалежних сторін діяльності (рослинництво, тваринництво, маркетинг, збут, механізація та інші), які мають свої пріоритети та визначаються, насамперед:

– спеціалізацією підприємства;

– сезонністю робіт, коли важливо виконати визначений комплекс робіт у зазначений термін при найбільш ефективному використанні ресурсів;

– залежністю результатів робіт від рівня розвитку та функціонування соціальної сфери;

– залежністю від діяльності державних та законодавчих органів;

– залежністю від рівня розвитку та ефективності роботи сільськогосподарської інфраструктури.

Аграрне підприємство функціонує в умовах постійної зміни як «зовнішнього середовища» (нормативно-правове законодавство, економічні умови), так і «внутрішнього» (зміна форм власності, реструктуризація підприємств). Це, у свою чергу, приводить до зміни змісту інформації, методів та алгоритмів обробки і напрямків її передачі.

Сучасне забезпечення інформацією сільгоспвиробників має певні недоліки, а саме: недостатнє забезпечення в сільській місцевості засобами збору та обробки інформації, застарілість та недоступність її, застарілі методи збору інформації та неоперативна її передача. Усвідомлення та вчасне впровадження інформаційного забезпечення управління забезпечить прийняття ефективних управлінських рішень стосовно виробництва та реалізації продукції [10].

Гуцайлюк З.В. і Мачуга Р.І. пропонують процедуру збору даних, побудовану за трьома рівнями [11]:

– рівень перший – так званий низовий рівень (різного роду виробничі відділи, склади). На даному рівні відбувається збір первинних документів з обліку матеріалів на складі, готової продукції, виробітку робітників та ін.;

– рівень другий – загальногосподарський рівень (допоміжні підрозділи, відділи, служби і т.д.). Тут відбувається збір інформації стосовно обліку фінансово-розрахункових операцій, матеріальних цінностей, основних засобів, обліку праці та заробітної плати тощо;

– рівень третій – рівень зведеного обліку (бухгалтерія). На цьому рівні відбувається групування і узагальнення інформації, зібраної на попередніх двох рівнях.

Нами пропонуються рівні використання інформації (рис. 1), які є важливим моментом формування інформаційних потоків з обліку оплати праці у аграрних підприємствах.

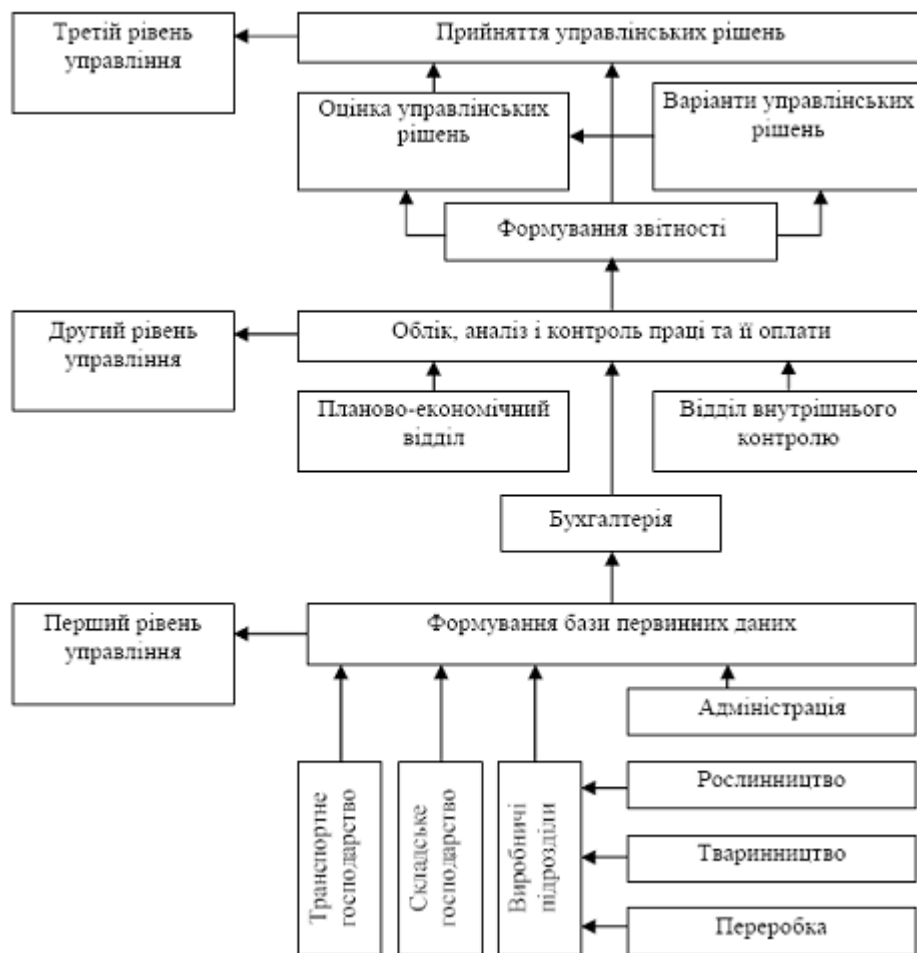

Рис. 1. Рівні формування інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці у аграрних підприємствах
Розроблено автором

Формування інформаційного забезпечення обліку оплати праці потребує комплексного врахування особливостей взаємодії структурних складових інформаційної системи; інформаційних технологій реалізації методів обробки інформації; функціональних можливостей технічних засобів.

Особливо важливим питанням при створенні ІЗ є визначення кола потенційних користувачів та їх інформаційних потреб [12]. Литвиненко Я.В. [13] пропонує все коло користувачів інформаційного забезпечення поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні. На нашу думку, до внутрішніх користувачів ІЗ підсистеми обліку оплати праці аграрних підприємств належать:

- керівники підприємства;
- працівники планово-економічного відділу;
- працівники відділу внутрішньогосподарського контролю;
- працівники бухгалтерії;
- власники та співвласники підприємства;
- працівники підприємства.

До зовнішніх користувачів належать:

- податкові адміністрації всіх рівнів;
- фінансово-кредитні органи;
- потенційні інвестори;
- контролюючі органи;
- кредитори.

Інформаційні потреби зовнішніх і внутрішніх користувачів відрізняються за обсягами необхідної інформації та за її змістом.

Інформаційне забезпечення підсистеми обліку оплати праці інформаційно взаємопов'язане з іншими ділянками обліку: фінансово-розрахункових операцій, витрат на виробництво, готової продукції, зведеного обліку та складання звітності та підсистемою обліку та управління кадрами.

Такий взаємозв'язок забезпечується за рахунок:

- зворотних зв'язків між різними ділянками обліку;
- використанням вихідної інформації однієї ділянки обліку як вхідну для іншої ділянки;
- спільність деяких джерел інформації для кількох ділянок обліку;
- спільність деяких первинних та звітних форм для кількох ділянок обліку;
- уніфікованість системи кодування інформації в інформаційній системі бухгалтерського обліку для всіх ділянок;
- взаємоузгодженість показників, які характеризують конкретний об'єкт і використовуються на взаємозв'язаних ділянках обліку.

При цьому ІЗ, як основа створення і функціонування ІС обліку, має бути організоване таким чином, щоб досягалися наведені нижче результати:

- об'єктивне відображення перебігу господарських процесів на об'єкті управління;
- забезпечення вірогідності облікової інформації, вивчення та аналіз існуючих інформаційних потоків і процесів оброблення облікової інформації;
- урахування всього комплексу розв'язуваних задач;
- поширення використання облікової інформації на всіх організаційних рівнях управління;
- забезпечення інформаційної сумісності ІС обліку з іншими різновидами інформаційних систем на об'єкті управління [14].

На рис. 2 представлено розроблену концептуальну модель інформаційного забезпечення підсистеми обліку праці та її оплати.

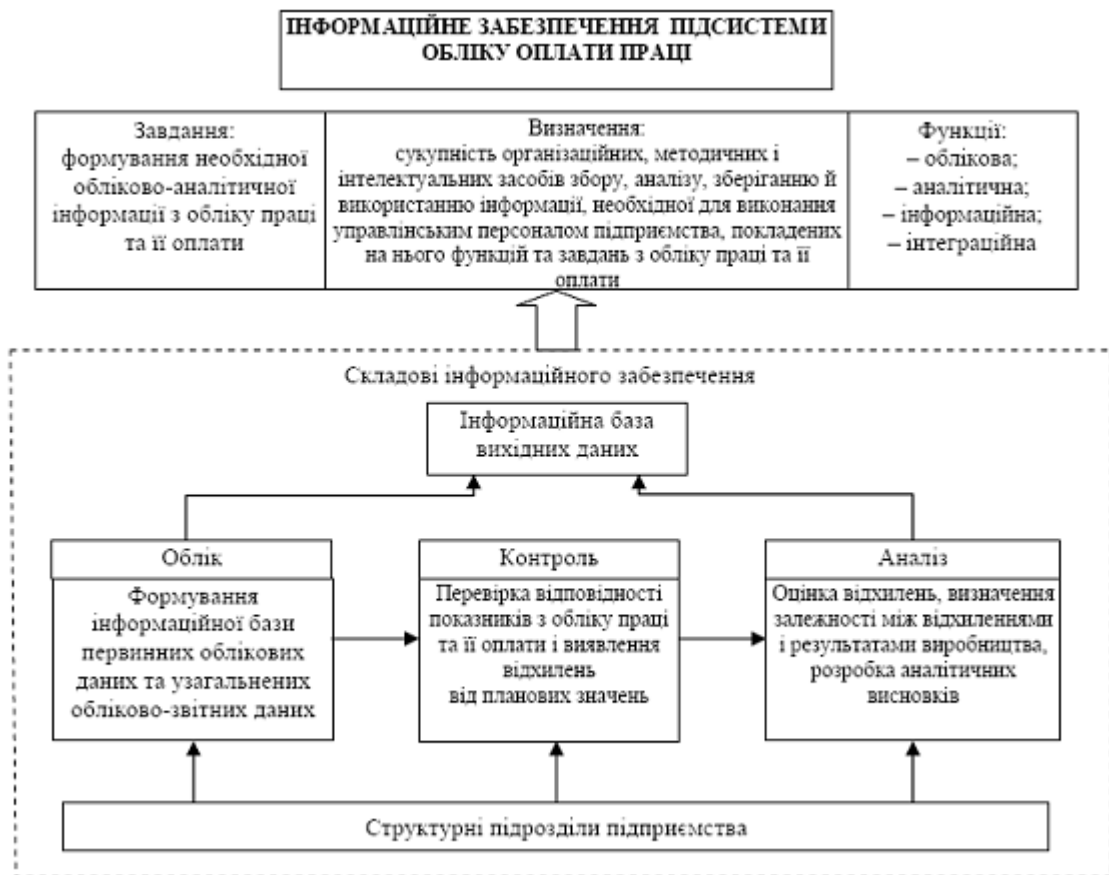

Рис. 2. Концептуальна модель інформаційного забезпечення підсистеми обліку праці та її оплати

Розроблено автором

Суть інформаційного забезпечення полягає у виконанні облікових, контрольних та аналітичних процедур у режимі реального часу, виявлення та аналізу відхилень від запланованих показників і використання отриманих результатів для прийняття управлінських рішень.

Висновки з проведеного дослідження. Запропоновано уточнену методику формування інформаційного забезпечення підсистеми обліку оплати праці аграрних підприємств у комп'ютерному середовищі відповідно до рівнів управління: перший – формування бази первинних даних; другий – облік, аналіз і контроль оплати праці; третій – прийняття управлінських рішень. Дана методика відображає завдання, функції, складові й порядок формування інформаційної бази КСБО підсистеми обліку праці та її оплати, що уможливиле точність, повноту і правильність відповідних управлінських рішень, чіткість постановки завдань виконавцям, дієвість контролю і досягнення ефективності господарської діяльності підприємства.

Література.

1. Колот А. М. Організаційно-економічний механізм регулювання заробітної плати і шляхи його вдосконалення (на матеріалах промислових підприємств України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / А. М. Колот ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 1998. – 36 с.
2. Балабанова Л. В. Информационное обеспечение обоснование управленческих решений в условиях маркетинговой ориентации предприятия : [Монография] / Л. В. Балабанова, Т. И. Алачева. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2003. – 143 с.
3. Босак І. П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект / І. П. Босак, Є. М. Палига // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 193–195.
4. Череп А.В. Економічний аналіз: навчальний посібник / Череп А.В. – К. : Кондор, 2005. – 160 с.
5. Клименко О. В. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. / Клименко О. В. – К. : ЦУЛ, 2008. – 320 с.
6. Інформаційне суспільство. Дефініції.. / [В. М. Брижко, А. А. Орехов, В. С. Цимбалюк та ін.] ; під ред. Р. А. Калюжний, М. Я. Швець. – К. : Інтеграл, 2002. – 220 с.
7. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. / Л. О. Терещенко, І. І. Магієнко-Зубенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 187 с.
8. Чернов В.А. Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристический бизнес: Учебное пособие для вузов /Под ред. проф. М.И. Баканова – М: ЮНИТИ –ДАНА, 2003 -686 с.
9. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навч. посіб. / Чумаченко М. Г. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
10. Домбровський В. А. Організація і методика обліку та аналізу праці та її оплати на базі сучасних інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / В. А. Домбровський ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
11. Гуцайлюк З. В. Інформаційна система бухгалтерського обліку в управлінні промисловим підприємством: рівні формування та напрямки використання / З. В. Гуцайлюк, Р. І. Мачуга // Вісн. ЖДТУ. – № 3. – 2010. – С. 70–74.
12. Аренс Э. А. Аудит / Э. А. Аренс, Дж. К. Лоббек ; [пер. с англ.]. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 558 с.
13. Литвиненко Я. В. Податкова політика : навч. посіб. / Литвиненко Я. В. – К. : МАУП, 2003. – 224 с.
14. Писаревська Т. А. Інформаційні системи обліку та аудиту : навч. посіб. / Писаревська Т. А. – К. : КНЕУ, 2004. – 369 с.

References.

1. Kolot, A. M. (1998), “Organizational-economic mechanism of regulation of wages and the way of its perfection (on materials of industrial enterprises of Ukraine)”, Doctor of economic Sciences Thesis, Economics, organization and management of enterprises, Kyiv national economic University, Kyiv, Ukraine.
2. Balabanova, L. V. and Alacheva, T. Y. (2003), *Informacionnoe obespechenie obosnovanie upravlencheskih reshenij v uslovijah marketingovoj orientacii predprijatija* [Information support the substantiation of decisions in conditions of marketing orientation of the enterprise] DonGUJeT im. M. Tugan-Baranovskogo, Doneck, Ukraine.
3. Bosak, I. P. and Palyha Ye. M. (2007), “Information management software enterprise: the economic aspect”, *Rehional'na ekonomika*, vol. 4, pp. 193–195.
4. Cherep, A.V. (2005), *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis], Kondor, Kyiv, Ukraine.
5. Klymenko, O.V. (2008), *Informatsijni systemy i tekhnolohii v obliku* [Information systems and technologies in accounting], TsUL, Kyiv, Ukraine.
6. Kaliuzhnyj, R. A. and Shvets', M. Ya. (2002), *Informatsijne suspil'stvo. Definitisii...* [Information society. Definitions...], Intehral, Kyiv, Ukraine.
7. Tereschenko, L. O. and Matiienko-Zubenko, I. I. (2004), *Informatsijni systemy i tekhnolohii v obliku* [Information systems and technologies in accounting], KNEU, Kyiv, Ukraine.
8. Chernov, V.A. and Bakanov, M.I. (2003), *Jekonomicheskij analiz: tovgovlja, obshhestvennoe pitanie, turisticheskij biznes* [Economic analysis: trade, catering, tourism], JuNITI –DANA, Moskva, Rossija.
9. Chumachenko, M. H. (2001), *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis], KNEU, Kyiv, Ukraine.
10. Dombrovs'kyj, V. A. (2007), “Organization and methodology of accounting and analysis of labor and its remuneration on the basis of modern information technologies”, Ph.D. Thesis, Accounting, analysis and audit, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
11. Hutsajliuk, Z. V. and Machuha, R. I. (2010), “Information system accounting in the management of industrial enterprise: levels of formation and directions of use”, *Visnyk ZhDTU*, vol. 3, pp. 70–74.
12. Arens, Je. A. and Lobbek, Dzh. K., (1995), *Audit* [Audit], Finansy i statistika, Moskva, Rossija.
13. Lytvynenko, Ya.V. (2003), *Podatkova polityka* [Tax policy], MAUP, Kyiv, Ukraine.